

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi Istanbul University Journal of Translation Studies

Araştırma Makalesi | Research Article

🔓 Açık Erişim | Open Access

Çeviride Ekoloji Bağlamında Bruno Latour'un *Où Atterrir ?* Adlı Eseri Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation On Bruno Latour's *Où Atterrir ?* In The Context Of Ecology In Translation

Buse Korkmaz¹ & Onur Özcan²

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fransız Dili Eğitimi, Ankara, Türkiye

² Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Fransız Dili Eğitimi, Ankara, Türkiye

Öz

Çevirinin bir bilim olarak kabul edildiği ve çeviri çalışmalarının resmîyet kazanmaya başladığı 1970'li yıllardan bu yana çeviriye ve çeviri sürecine yönelik pek çok kuram ve yol haritası belirlenmiştir. Bu kuramlar ışığında çevirinin amaçları, çevirmenin özellikleri ve çevirinin kalitesi gibi özelliklere yönelik görüşler ortaya atılmış ve bu kuramlar geliştirilerek çeviribilimin kapsamı genişletilmiştir. Çeviride “ekoloji” kavramının varlığı da bu gelişmelerden biridir. Bu kapsamda “Eko-çeviribilim” ve “Eko-çeviri” kuramları dikkat çekmektedir. Eko-çeviribilim kuramında çeviri bir ekosistem olarak görülür ve bu ekosistemde çevirmenin yeri, ekosisteme uyum süreci, çeviri sırasında yaptığı seçimler incelenerek çevirinin bir tür adaptasyon süreci olduğu savunulur. Eko-çeviri kuramında ise çeviri ve sürdürülebilirlik kavramlarının ilişkisi vurgulanır, çevirmenin ekolojik sorumlulukları olduğu savunulur ve dilsel ve kültürel çeşitliliğin korunması gerektiği savunulur. Bu çalışmada çevre, sosyoloji, felsefe konularında önemli eserler kaleme alan felsefeci, sosyolog ve antropolog Bruno Latour'un 2017 yılında yayımladığı *Où Atterrir ?* adlı eserinin İngilizce ve Türkçe çevirileri çevre temelli örneklemeler çerçevesinde ve eko-çeviri/çeviribilim bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Latour'un giderek artan çeşitli ekolojik krizlerin sonuçlarını ve bu krizlere yönelik önerilerini sunduğu deneme türündeki eserinde özellikle çevresel bağlamda dikkat çeken söylemler, belirlenen kuramlar ışığında incelenmiştir. Böylece Fransızca kaleme alınan çevre temalı bir eserin, çevre merkezli çeviri kuramlarıyla İngilizcedeki ve Türkçedeki dolaşımına bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

Abstract

Since the 1970's, many theories and guidelines have been developed about translation and its process. These theories introduced various views on the purpose of translation, the characteristics of the translator and the translation quality and expanded the scope of translation studies. In the area where translation and ecology meet, the theories of eco-translation and eco-translatology stand out. Eco-translatology theory considers translation both as an ecosystem and as an adaptation process, examines the translator's role, the adaptation process, and the choices made during translation. Eco-translation theory emphasizes the relationship between translation and sustainability, defends that translators have ecological responsibilities and that linguistic/cultural diversity must be protected. This study aims to analyze the English and Turkish translations of *Où Atterrir ?*, published in 2017 by Bruno Latour. Known for his significant work on environment, sociology, and philosophy, Latour's book will be examined through environment-based examples and within the framework of eco-translatology and eco-translation theories. In Latour's essay, which discusses the consequences of increasingly diverse ecological crises and offers proposals for addressing them, discourses of particular significance in the environmental context are examined through relevant theories. Thus, this study can bring a perspective on the circulation of a French environmental-themed work in English and Turkish through environment-centered translation theories.

Anahtar Kelimeler Bruno Latour • Eko-çeviri • Eko-çeviribilim • Ekoloji • *Où Atterrir ?*

Atıf | Citation: Korkmaz, B. & Özcan, O. (2025). Çeviride ekoloji bağlamında Bruno Latour'un *Où Atterrir ?* adlı eseri üzerine bir değerlendirme. *Istanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi-Istanbul University Journal of Translation Studies*, (23), 178-194. <https://doi.org/10.26650/iujts.2025.1676392>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2025. Korkmaz, B. & Özcan, O.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Buse Korkmaz busekorkmaz293@gmail.com

Keywords Bruno Latour · Ecology · Eco-translation · Eco-translatology · *Où Atterrir ?*

Yazar Notu This study was presented as an abstract at the 9th ICSHRS International Congress on Humanities and Social Sciences, held on March 14–16, 2025.

Author Note Bu çalışma, 14 – 16 Mart 2025 tarihlerinde düzenlenen 9. ICSHRS Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuştur.

Extended Summary

Translation has been an important part of human life since the existence of languages. Translation Studies, which has been the subject of various studies for many years, has become a discipline that expands its field of study day by day and can be collaborated with many different disciplines. Nowadays, “environment” and “ecology” are two concepts that attract attention due to various crises. Many ecological and environmental crises such as migration, natural disasters, global warming and climate change have a profound impact on the whole humanity. At the same time, the importance of such concepts as environment and sustainability are becoming more prominent in both inter-state relations and national decisions of countries. For this reason, many studies are carried out, agreements are made and everyone is aimed to be more aware of the environment in various contexts. The ecological crises, the effects of which are experienced almost on a daily basis, have caused the environment to take an important place in the field of translation studies. Therefore, the concept of “ecology in translation” has started to become increasingly important. Two important theories have emerged in the context of translation and ecology. These are eco-translation and eco-translatology theories. Eco-translation theory was developed by Prof. Michael Cronin (2017) at Trinity College Dublin. In 2015, the concept of eco-translation, first introduced by Clive Scott, was developed by Cronin and new perspectives were brought to this theory. This theory emphasizes that translation is an important actor in the ecological context and suggests that the translator has various ecological responsibilities while translating, that linguistic and cultural diversity should be ensured in translation in an environmental context, and that both language and translation can develop various disciplines in terms of the environment. At the same time, Cronin argues that there is a relationality between living beings and that this relationality can be concretized through interdisciplinary studies through eco-translation. Eco-translatology, a theory that examines ecology in the context of translational eco-environment, was developed by Gengshen Hu and Youlan Tao (2003). This theory emphasizes concepts such as adaptation, natural selection, balance and harmony. According to this theory, the translator is at the center of translation process. According to this theory, the source text and the target text are two separate ecosystems, and the translator adapts to both the source and target languages, adopts the source text and translates accordingly. According to this theory, which is inspired by Darwinism, translators who are unable to adapt may be eliminated through natural selection. Therefore, the translator has to adapt to prevent himself/herself from being affected by natural selection. This study, which is based on these theories, focuses on the environmental-themed work *Où Atterrir ?* written by sociologist, anthropologist and philosopher Bruno Latour and the English and Turkish translations of this work. During the review process, environmental expressions, ecological references and terms in the source text were taken into consideration and these samples were compared with the translations. The phrases in the source text and their translations were tabulated. The tabulated sentences are analyzed within the framework of eco-translation and eco-translatology theories and comments are made according to these theories. The sentences in this book, which can be considered as a critical essay, have been analyzed together with their translations, and through this analysis, a French work with an environmental theme and its English and Turkish translations have been analyzed within the framework of environment-centered translation theories. In the analysis, it was observed that some translations align closely with the theories and some translations diverge from these theories. The fact that this analysis was conducted with a critical work with an environmental theme showed that translations can undergo various changes in an ecological context.

Giriş

Çeviri faaliyetleri insanlığın varoluşundan bu yana gerçekleştirilmiş ve dilsel, kültürel, uluslararası ilişkiler bağlamında son derece etkili olmuştur. Teorik anlamda uzun bir süre dilbilimin alt dalı olarak görülen ve buna uygun olarak incelenen çeviri, 1970'li yıllarda yapılan çalışmalar sonrasında “çeviribilim” adıyla bir bilim olarak görülmeye başlamıştır. Bu dönemden itibaren çevirinin nasıl yapılması gerektiğine, çeviri yapan

çevirmenin niteliklerine, çeviri yapılan dil çiftlerinin özelliklerine yönelik pek çok kuram ve görüş ortaya atılmış, bu kuram ve görüşler sayesinde de çeviribilim gün geçtikçe temelini daha da sağlamlaştıran bir araştırma alanı hâline gelmiştir.

Günümüzde iklim değişikliği, küresel ısınma gibi çevresel krizler sonucunda “ekoloji” terimi günlük hayatımızda daha çok yer edinmeye başlamıştır. Bu terim her alanda olduğu gibi çeviribilimde de kendisine yer edinmiş ve araştırmacılar tarafından çeviribilime entegre edilmiştir. “Eko-çeviri” (eco-translation) ve “eko-çeviribilim” (eco-translatology) de bu kuramlar arasındadır.

Bu kuramlar pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Örneğin, Emine Bogenç Demirel ve Fulya Marmara (2020) tarafından yayımlanan *Müdahil Bir Çeviri Örneği Olarak Eko-Çeviri* başlıklı makalede hayvanların genellikle dillerde aşağılayıcı bir biçimde kullanıldığını ve çevirmenlerin görevinin hayvanları da birer his ve duygu sahibi canlılar olarak görerek onların içkin değerlerini tanıması ve sözcülüğünü yapması gerektiğini, bu sayede dillerdeki aşağılayıcı ifadelerin dönüşüme uğraması gerektiğini savunmuştur. Selen Tekalp (2021) tarafından yayımlanan *Ecocriticism and Translation: A Descriptive Study on Elif Shafak's Bit Palas* adlı makalede eko-çeviri kuramı eko-eleştiri bağlamında açıklanmış ve seçilen edebi eser bu bağlamda incelenerek ekolojik terimlerin çeviri metinde nasıl ele alındığı, erek metinde kullanılan *çöp(lük)*, *koku*, *böcek* ve *bit* terimlerinin kaynak metindeki hangi terimlere karşılık olarak kullanıldığı ve bu karşılıkların sıklığı ekolojik bağlamda irdelenmiştir. Nesibe Erkan Çakır (2024) tarafından yayımlanan *Eko-Çeviribilim Bağlamında Edebî Eser Çevirisi Üzerine Betimleyici Bir Çalışma* adlı makalede yine çevirmenin ekolojik rolü ön planda tutulmuş ve ekoçeviri için benimsenmesi gereken ilkeler açıklanarak Yaşar Kemal'in *Yılanı Öldürseler* adlı eser ve Fransızca çevirisi incelenmiştir. Han Wei (2013) tarafından kaleme alınan *Reinvestigation of “Translational Eco-environment” and “Survival of the Fittest”* adlı makalede çeviri eko-çevresi kavramı tartışılarak çevirmen, çevrilen metin ve çevre arasındaki ilişki incelenmiş ve bu inceleme sonucunda eko-çeviribilimin Darwinizm'de yer alan ekolojik kavramları çeviriye entegre ederek çevirinin çevreyle bütünleşmesi amaçlanmıştır. Luo Di-jiang (2019) tarafından yayımlanan *On the Objective Purpose of “Translator Centeredness” from the Perspective of Eco-translatology: Rethinking the Criticism Against “Translator Centeredness”* adlı makalede ise eko-çeviribilimin “çevirmen merkezlilik” ilkesi yorumlanarak pekiştirilmiştir. Bu çalışma ile çevirmen merkezliliğin etkinliğinin kanıtlandığı ve çeviribilimin ufkunun genişletildiği savunulmuştur. Xiaowei Guan (2014) tarafından yayımlanan *Eco-translatology and Translation Teaching* adlı makalesinde ise eko-çeviribilim kuramı çerçevesinde çeviri eğitimi temel alınmıştır. Bu çalışmada çeviri eğitimi eko-çevresi ile bu eko-çevredeki öğrenci ve öğretmenlerin rolleri incelenerek çeviri eğitiminde yenilikler önerilmiş ve çevirmen yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

I.Ulusal Çeviribilim Kurultayı'nda Ekoloji ve Çeviri/Ekoçeviri başlığı altında üç çalışma yapılmıştır. Gökçen Hastürkoğlu (2024) tarafından yapılan çalışmada yurt dışındaki üniversitelerin tercümanlık bölümlerinde çevreye yönelik pek çok ders yer almasına rağmen Türkiye'de bu alandaki derslerin yeterli olmadığı, bu sebeple eğitimde eksikliklerin yer aldığı ve Türkçede bu alana özgü terim karşılıklarının bulunmadığı ileri sürülmüştür. Bu kapsamda pilot bir çalışma olarak tercümanlık öğrencilerine “çevreci çeviri bilim (ENG: eco-translatology)” adında bir ders verilmiş ve bu dersin öğrencilerin üzerindeki etkileri ölçülmüştür. Sonuç olarak çevreye duyarlı çevirmenlerin yetiştirilebilmesi için bu dersin müfredata eklenmesi gerektiği savunulmuştur. Zeynep Süter Görgüler ve Fulya Marmara (2024) tarafından yapılan çalışmada Bruno Latour ve Edgar Morin'in insan merkezci olmayan ve ekolojinin de ön planda tutulması gerektiğini savunan bakış açıları ve Michael Cronin'in eko-çeviri yaklaşımı temelinde sanat aktivistleri tarafından yapılan çeviriler ele alınmış ve bu kişiler ile söyleşiler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda da çevirilerin çevreyi önemseyen bir bakış açısıyla yeniden yazımları tartışılmıştır. Serap Durmuş (2024) tarafından kaleme alınan çalışmada ise değişen çeviri endüstrisi ve çevirmenler temel

alınmıştır. Serbest piyasada serbest çevirmenlerin durumunu belirlemek amacıyla eko-çeviribilim bağlamında çevirmenler ile anketler yapılmış ve bu anketlerde çevirmenlerin uyum stratejileri, geçimlerini nasıl sağladıkları, kullandıkları teknolojiler incelenerek çevirmenin “hayatta kalma stratejileri” eko-çeviribilim bağlamında yorumlanmış ve çevirmenlerin sosyo-ekonomik çevreleri ve başarıya götüren stratejileri arasındaki ilişki yorumlanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim ve Tercümanlık Anabilim Dalı'nda Zeynep Korkmaz Paşa (2024) tarafından bir yüksek lisans tezi yazılmıştır. *Eco-Translation In Science Fiction Literature: Dune By Frank Herbert* adlı tezinde Korkmaz Paşa, eko-eleştiri, çeviri ekolojisi, ekolojik çeviri gibi yaklaşımlar çerçevesinde *Dune* adlı eseri incelemiştir. Gökçen Hastürkoğlu (2020) tarafından yayımlanan *A study on the relationship between translation ecology and food translation* adlı makalede Hu'nun eko-çeviribilim yaklaşımı bağlamında seçilen eser incelenmiş ve yemek ekolojisinin çeviri metinde hangi stratejiler ile oluşturulduğu belirlenmiştir. Paolo Magagnin (2020) tarafından kaleme alınan *L'éco-traductologie chinoise : un engagement problématique* adlı makalede ekolojik çeviri daha farklı bir bağlamdan ele alınmıştır. Makalede eko-çeviribilim teorisinin Çin politikalarıyla ilişkisi incelenmiş ve bu teorinin Çin'in “ekolojik medeniyet” söylemine paralel bir teori olduğu belirlenmiştir. Joanna Drugan ve Rebecca Tipton (2017) tarafından yayımlanan *Translation, ethics and social responsibility* adlı çalışmada etik ve sosyal sorumluluk kavramları farklı bağlamlarda detaylı bir şekilde tartışılmış ve çeviri sürecinin nasıl bir sosyal sorumluluk olarak ifade edilebileceğine dair örnekler sunulmuştur. Shilong Tao ve Xi Chen (2020) tarafından kaleme alınan *An Eco-Translatological Perspective on the Construction of China's Image: A Case Study* adlı makalede 2019 Çin Hükümeti Çalışma Raporu'nun İngilizce çevirisindeki seçimler Gengshen Hu ve Youlan Tao'nun eko-çeviribilim kuramına göre dilsel, iletişimsel ve kültürel bir biçimde analiz edilmiş ve bu çeviri ile Çin'in uluslararası imajının nasıl yansıtıldığı tartışılmıştır. Çeviri sürecinin bir denge ve uyum süreci olduğu vurgulanarak incelenen bu çevirinin genellikle yerelleştirme stratejisi ile yapıldığı belirlenmiştir. Ek olarak politika ve erek kültür gibi çevresel faktörlerin oluşturulan imaj bağlamında önemli olduğu savunulmuştur. Sezen Ergin Zengin ve Sinem Sancaktaroğlu Bozkurt (2025) tarafından yayımlanan *Çeviribilim Alanında Yeni Açılımlar: Ekoçeviri Alanında Bir Model Önerisi ve Örnek Bir Çalışma* adlı makalede Greta Thunberg'in *Greta and the Giants* başlıklı kitabı ve Türkçe çevirisi incelenerek çevresel farkındalık ve eşitlik bağlamında çevirinin rolü ele alınmıştır. Buna ek olarak çalışmada hayvanların nesne olarak görüldüğü “insanmerkezcilik” kavramı ile bu kavramın zıddı olan ve çevrenin temel alındığı “ekomerkezcilik” kavramına sıkça yer verilmiştir. Yeşim Sönmez Dinçkan (2025) tarafından kaleme alınan *Eko-çeviri Bağlamında İngilizceden Türkçeye Bir Çocuk Yazını Yapıtı ve Çevirisinin İncelenmesi* adlı makalede Badenes & Coisson'un üç eko-çeviri yaklaşımından bahsedilmiştir. Bunlardan ilki, kaynak metinde doğanın konuşturulduğu ancak çeviride bu etkinin kaybolduğu metinleri yeniden çevirmek, ikincisi, ekolojik bir çerçeve sunan ancak henüz çevrilmemiş eserleri çevirmek, üçüncüsü ise temelde ekolojik bir eser olmamasına karşın çeviri yoluyla ekolojik bir kimlik kazandırmaktır. Yapılan bu çalışmada, bahsedilen üç yaklaşımdan ikincisi seçilmiş ve Shannon Hale'in *The Goose Girl* adlı eseri ve bu eserin Türkçe çevirisi bu çerçevede incelenmiştir. Michael Cronin'in eko-çeviri kuramına da yer verilen bu makalede kaynak metin ve çevirisindeki insan ve hayvanlar arasındaki eşitlikler, doğa söylemleri ve doğa temelli kişileştirmeler değerlendirilmiştir. Dandan Wei (2023) tarafından yayımlanan *An Analysis of Eco-Translation from the Perspective of Culturally-Loaded Words* adlı makalede Gengshen Hu ve Youlan Tao'nun eko-çeviribilim kuramı ve bu kuramın dilsel, kültürel ve iletişimsel boyutları temel alınarak kültürel sözcüklerin çevirisindeki potansiyel işlevinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada Çince kültürel ifadeler ile bu ifadelerin İngilizce çevirisi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ise ekolojik çevirinin bu metinlere uygulanabilirliği değerlendirilmiş ve sonuç bölümünde kuramın üç boyutunun da göz önünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Buna ek olarak eko-

çeviribilim kuramındaki çevirmen merkezlilik anlayışının metin kapsamına ek olarak çeviri eğitime de entegre edilmesi gerektiği savunularak etkileşimli öğretim yöntemlerinin benimsenmesi önerilmiştir. Piergiorgio Di Giminiani & Sophie Haines (2019) tarafından kaleme alınan *Introduction: Translating Environments* adlı makalede antropoloji bağlamında çeviri eylemi tartışılmıştır. Buna ek olarak çevirinin dilin ötesinde bir eylem olduğu, değişim ve dönüşüm süreci olduğu, fiziksel ve düşünsel ilişkileri kapsadığı ve doğası gereği politik bir süreç olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda çevre ve doğal kaynaklar hem üreten hem de üretilen olarak tanımlanmış ve doğal kaynakların “çeviri” süreci ile sürekli dönüşümde olduğu savunulmuştur. Richard Alexander ve Arran Stibbe (2013) tarafından yayımlanan *From The Analysis of Ecological Discourse to the Ecological Analysis of Discourse* adlı makalede ekolojik söylem analizi ekodilbilimin temel bir yaklaşımı olarak tanımlanmış ve dil ekolojisi ile ekolojik söylem analizi kavramları karşılaştırılmıştır. Ancak burada ekodilbilimin tamamıyla söylem analizine karşılık gelmediği, bunun için ekolojik bir çerçeve yaratılarak “söylemin ekolojik analizi” yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Chen Feifei (2024) tarafından kaleme alınan *Preserving Ecological Balance in The English Translation of Classical Chinese Poetry: An Eco-Translatology Approach* adlı makalede eko-çeviribilim kuramı çerçevesinde klasik Çin şiirleri ve İngilizce çevirileri kuramın dilsel, kültürel ve iletişimsel boyutları çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu karşılaştırmalarda doğa felsefesi, insan-doğa uyumu ve etik konularının etkinliği analiz edilmiştir. Run Wang ve Weina Li (2024) tarafından yayımlanan *Comparative Analysis of Ecological Discourse From the Perspective of Appraisal Theory: The Ponds and The Pond in Winter in Walden* adlı makalede Henry David Thoreau’nun *Walden* adlı eserinin *The Ponds* ve *The Ponds in Winter* bölümlerinin karşılaştırmalı ekolojik söylem analizi yapılmıştır. Bu sayede yazarın ekolojik tutumunun ve temel alınan değerlendirme teorisinin ekolojik söylem analizi için uygulanabilirliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda yazarın doğayı sevdiği, saygı duyduğu ve koruma yöneliminin bulunduğu belirlenmiştir. Haoqi He ve Weiwei Zhang (2024) tarafından kaleme alınan *Ecological Discourse Analysis of the English Translations of Song of Peach Blossom Land from the Perspective of Transitivity* adlı makalede *Song of Peach Blossom Land* adlı Çince şiir ve iki adet İngilizce çevirisi karşılaştırmalı olarak Sistematik İşlevsel Dilbilim yaklaşımının geçişlilik bakış açısı ile ekolojik söylem analizi kapsamında incelenmiştir. Bu çalışmada ekolojik söylem analizinde Sistematik İşlevsel Dilbilim yaklaşımının uygulanabilirliği doğrulanmıştır. Ek olarak Çince ve İngilizce arasındaki dilsel farklılıklar sebebiyle pastoral şiir çevirisinde kaçınılmaz yanlışlık ve belirsizliklerin olduğu belirtilerek Çince-İngilizce dil çiftinde çeviri yapan çevirmenlerin kaynak metindeki anlamın doğru bir şekilde anlaşılması önerilmiştir. Ekatarina A. Fomenko (2023) tarafından yayımlanan *Ecolinguistics, Ecotranslatology, Ecology of Translation: Correlation of Concepts in the Light of Modern Discourse Practice* adlı makalede Çin ekolünün eko-çeviribilim kuramı ile Rus ekolünün çeviri ekolojisi karşılaştırılmış, her iki konudaki uzmanların çalışmaları incelenmiş ve “çeviri” ile “ekoloji” kavramlarının kesişimini barındıran yaklaşımlar hakkında yorum getirilmiştir. Zhou Xueheng ve Chen Longyu (2020) tarafından kaleme alınan *A Case Study of Translator’s Ethics in Website Translation from the Perspective of Eco-Translatology* adlı makalede ise Çin’in Jiangsu bölgesinde yer alan birtakım üniversitenin İngilizce web siteleri eko-çeviribilim bağlamında incelenmiştir. Çalışma için incelenen web siteleri; metin ekolojisi, ideoloji, çeviri topluluğu ve etik gibi konular bağlamında yorumlanmıştır.

Yapılan bu çalışmada ise diğer çalışmalardan farklı olarak çevresel bağlamda önemli bir niteliğe sahip Fransızca bir eserin Türkçe ve İngilizce çevirileri hem eko-çeviri hem eko-çeviribilim kuramları temel alınarak karşılaştırılmış, incelenmiş olan örneklemeler çevresel nitelikteki ifadelerden seçilmiş ve seçilen örneklemeler belirlenen kuramların ilkeleri doğrultusunda yorumlanmıştır. Bu kapsamda çevreyi iki farklı bağlamda ele alan iki kuramın bakış açıları aynı örneklemeler üzerinden belirlenmiş ve çevirilerin belirlenen kuramların ilkelerine uygunluğu tartışılmıştır.

Eko-Çeviri ve Eko-Çeviribilim

Ekoloji kavramı günümüzde daha fazla yer edinmeye başladıkça bu durum çeviri alanında da çevre ve ekolojiye yönelik çalışmaların ve kavramların artmasına sebep olmuştur. Eko-çeviri terimi ilk kez 2015 yılında Clive Scott tarafından kullanılmıştır (Korkmaz Paşa, 2024, s.26). Scott (2015)'a göre çeviri yalnızca kaynak metindeki ekolojiyi ifade etmekle kalmaz, aynı zamanda erek okurdaki ekolojik bilinci de yükseltir ve metindikenden daha fazla bir ekoloji üretir. Scott'ın ortaya attığı bu görüşlere benzer olarak Dublin Trinity Koleji'nde akademisyen olan Michael Cronin bu kuramı genişletmiştir. Çevresel sorunların edebiyatta da yer edinmesi gerektiğini savunan ve ekolojik krizlerin temel alındığı eko-eleştiri kuramı her ne kadar pek çok disiplin tarafından benimsense de bu kuram çeviribilim çalışmalarına aynı şekilde yansımamıştır (Hostova, 2016; Yazgünoğlu, 2024). Bu özelliğiyle Kansu Yetkiner, Duman, Yavuz ve Avşaroğlu (2018)'na göre çeviribilim alanında yeterince çalışılmamış pek çok konudan biri de eko-eleştiri ve çevirinin birleşim noktasıdır. Valero Garcés (2011)'in ifade ettiği üzere eko-eleştiri, edebiyat ve çevrenin disiplinler arası bir bakış açısıyla ilgilenildiği bir alandır. Eko-çeviri kuramı sayesinde ise yalnızca edebiyat değil, genel bağlamda dil ve çevrenin temel alındığı bir alan ortaya çıkmıştır. Cronin'in çalışmalarıyla bu alan daha geniş bir perspektifte ele alınmış ve çevresel ifadelerin kaynak metinden erek metne aktarılması konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır (Kansu Yetkiner ve ark., 2018). Bu kurama göre Cronin çevirmenin çevre temalı çeviriler yaparken belirli ekolojik sorumluluklara sahip olduğunu, çevirinin ekolojik farkındalık yaratma konusunda önemli bir araç olduğunu, dilsel ve kültürel çeşitliliğin korunması gerektiğini savunmuş ve çeviri ile sürdürülebilirliğin ilişkisini vurgulamıştır. Aynı zamanda iklim değişikliği gibi çevresel sorunların çeviriyi de etkilediğini, bu sebeple çevirinin de bu bağlama yönelik olarak dönüşmesi ve çevreye entegre edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna ek olarak Cronin (2017), dünyadaki canlı-cansız tüm varlıklar arasında dolaşan bilginin bir dil veya koda dönüştürülerek anlaşılmasını ifade eden "tradosfer" terimini ortaya atmıştır. Bu terim ile tüm varlıkların bir ilişkisellik içerisinde olduğu ve bunun da çeviri eylemiyle sağlandığı savunulmuştur (Cronin, 2017). Türler arası ilişkiselliği ön plana çıkaran Cronin (2015), göstergeler arası iletişimin ihmal edildiğini ancak bu alana yatırım yapıldığı takdirde çevirinin "Hayvan Çalışmaları" gibi yeni gelişen alanlarda konumlandırılarak bu ilişkiselliğin somutlaştırılabileceğini ileri sürmüştür.

Eko-çeviribilim kuramı ise ilk olarak 2001 yılında Gengshen Hu tarafından ortaya atılmış, sonraki yıllarda ise Youlan Tao'nun da katkılarıyla geliştirilmiştir (Ning, 2021). Xiong, Qin ve Liu (2023)'e göre bu kuram ortaya çıktıktan sonra çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda "adaptasyon ve seçim", "çevirmen merkezlilik", "çeviri eko-çevresi", "ekolojik paradigma" ve "yeşil çeviri" gibi konulara odaklanılmış ve böylece eko-çeviribilim kuramının bilimsel niteliğinin gelişimine katkı sağlanmıştır. "Ekoloji" kavramını çeviribilimin içerisinde konumlandıran ve "ekoloji", "yaşam" ve "hayatta kalma" temalarına odaklanan eko-çeviribilim (eco-translatology) kuramına göre çeviri sürecinin ekosistem uyarlama ve nihai metni ortaya çıkarma konularında çevirmen merkezli bir döngü olduğu düşünülmektedir. Darwinizm'den de esinlenen bu kurama göre çevirmen çeviri eko-çevresi içerisinde adaptasyon ve doğal seçim süreçlerinden geçer. Burada çevirmen doğru bir şekilde adapte olamazsa doğal seçim yoluyla elenir (Hu, 2003). Buna ek olarak kaynak ve erek dil iki farklı metin ekosistemi içerisinde (Tian Dong ve Qiu, 2018, s.2). Bu kurama göre bu çevrede yalnızca çevrilen metin değil, toplumsal, dilsel ve kültürel bağlamlar, çeviride yer alan araçlar da yer alır (Magagnin, 2020, s. 9). Eko-çeviribilimin ilkesi dilbilimsel, kültürel ve iletişimsel boyutlara adapte olmak ve seçimleri bu boyutlara entegre etmektir (Sriyono ve Halili, 2020). Buna göre çevirmen bir çeviri stratejisi geliştirirken çevrilen metnin bu boyutlarını göz önünde bulundurur, çevirdiği kaynak metnin ekolojisini benimser, kaynak-erek kültür ekolojilerine adapte olur ve erek metinde yapacağı seçimleri de buna göre belirler. En doğru çeviri metodunu belirlemek de çevirmenin sorumluluğundadır (Hastürkoğlu, 2020 s.3). Çevirmenin çeviri sürecinin tamamında tam sorumluluk alması gerektiğini belirten Hu ve Tao (2016)'ya göre çevirmen

kaynak-erek dil/kültür arasındaki denge ve uyum ilkesini bu sorumluluğu alarak somutlaştırır. Yorumlamalar sırasında kullanılacak olan “adaptasyon” ve “adapte” sözcükleri bu kuram çerçevesinde belirlenen terimler olduğundan bu sözcükler yalnızca kuramsal anlamlarını ifade edecektir.

Bu çalışma için belirlenen her iki kuram da çeviri ve ekolojiyi temel alır ancak bu terimlere yaklaşımları ve kuramların odaklandığı noktalar farklılık göstermektedir. Michael Cronin’in eko-çeviri kuramı, çevirmenin çevresel farkındalık konusundaki sorumluluklarını vurgulayarak çevirinin dilsel ve kültürel çeşitliliğin korunması konusunda önemli bir eylem olduğunu öne sürer. Böylece bu kuram çevirinin çevre üzerindeki etkilerine ve yaratabileceği olumlu değişikliklerine odaklanır. Gengshen Hu ve Youlan Tao’nun eko-çeviri-bilim kuramında ise çeviri süreci bir ekosistem olarak tanımlanır ve çevirmenin “adaptasyon” ve “hayatta kalma” gibi kavramlar ile çeviri sürecinin merkezinde olduğu belirtilir. Bu yaklaşımda çevirmen yalnızca kaynak metnin erek metne aktarılmasını sağlayan bir aracı değil aynı zamanda çeviri sürecinin tamamında adapte olan merkezi bir aktör konumundadır. Dolayısıyla Michael Cronin’in eko-çeviri kuramı daha çok çevresel sorumluluklara odaklanırken Gengshen Hu ve Youlan Tao’nun eko-çeviribilim kuramı çeviri süreci, çevirmenin merkeziliği ve adaptasyon konularına odaklanır. Kuramlar arasındaki bu farklılıklar, çalışma için seçilen örneklemelerin analizinde farklı bakış açıları sunması ve daha kapsamlı bir çerçeve çizilmesi açısından önemlidir.

Çeviribilime özgü kuramlar yıllar içerisinde çok sayıda araştırma konusu hâline gelmiş ve bu kuramların birçok konu temelinde disiplinler arası işlevsellikleri ve sosyal konular ile ilişkileri ön plana çıkmıştır. Bunlardan ikisi de “eko-çeviri” ve “eko-çeviribilim” kuramlarıdır. “Ekoloji” teriminin günlük yaşantımızda daha sık yer alması sebebiyle bu çalışmada seçilen iki kuramın çeviribilimde daha çok ön plana çıkması gerektiği düşünülmektedir. Yapılan diğer çalışmalara ek olarak bu çalışma için Bruno Latour’un çevre temalı *Où Atterrir ?* adlı eseri seçilmiştir. Latour; sosyoloji, antropoloji ve felsefe alanında önemli çalışmalara imza attığından eser aynı zamanda eleştirel bir deneme niteliği taşımaktadır. Eserde çevresel krizlerin günümüz dünyasına etkileri ve insanların bu konuda çevreyi yeteri kadar önemsememesi tartışılmaktadır. Bu sebeple çevrenin önemsendiği ve bu etkinin tüm okuyuculara benzer şekilde yansıtılmasını gerektiren önemli bir eser olduğu söylenebilir. Bu bağlamda eserin Türkçe ve İngilizce çevirileri çeviride ekolojiyi ön planda tutan eko-çeviri ve eko-çeviribilim kuramları çerçevesinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Böylece çeviride ekoloji kavramına farklı bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

Bruno Latour ve *Où Atterrir ?*

1947 yılında Fransa’da dünyaya gelen Bruno Latour, antropolog, sosyolog ve felsefecidir. İlk çalışmalarında daha çok felsefe ve teolojiyle ilgilenen Latour, sonrasında antropoloji ve sosyolojiye daha çok ağırlık vererek çalışmalarını daha çok bu alanlara yöneltmiştir. Latour’un en önemli çalışmalarından biri, diğer araştırmacılar ile ortaya attığı Aktör-Ağ Kuramı’dır. Bu kuramda dünyadaki canlı-cansız her varlığın bir ilişkisellik içerisinde olduğunu ve bu ilişkinin dinamik bir ağ ile sürekli olarak değişip dönüştüğünü savunur.

Latour, *Face à Gaïa (Gaia’yla Yüzleşmek)*, *Politiques de la Nature (Doğanın Politikaları)*, *La vie de laboratoire (Laboratuvar Hayatı)*, *Nous n’avons jamais été modernes (Biz Hiç Modern Olmadık)* ve *Reassembling the Social (Toplumsal Yeniden Toplama)* gibi bu alanlarda önemli pek çok eser kaleme almıştır. Bunlardan biri de *Où Atterrir ? : Comment s’orienter en politique (Rota: Politikada Yönümüzü Nasıl Bulacağız?)* adlı eseridir. Eser adının tamamı bu şekilde olsa da *Comment s’orienter en politique* alt başlık niteliği taşıdığından ve dolaşımda genellikle kısa adıyla *Où Atterrir ?* olarak söz edildiğinden bu çalışmada kısa adıyla kullanılmıştır. Bu eserinde Latour, dünyada günden güne hayatımızı daha çok etkileyen göç krizi, iklim sorunları ve eşitsizliğin artık çözülmesi gerektiğini ve bunun yalnızca “dünyasallaşmak” ile mümkün olduğunu savunmaktadır. Ekolojik bağlamda da önemli söylemlerde bulunan yazar, günümüz insanların bu tehlikelerin farkında olarak “toprağa bağlanması” ve “dünyaya dönmesi” gerektiğini ileri sürer. Aynı zamanda politik bir

eleştiri niteliğinde olan bu kitapta ülke yöneticileri ve çevre politikaları konusunda çeşitli eleştiriler yaparak modernleşmenin dünyayı tehlikeli bir noktaya taşıdığını savunmaktadır. Kitabın incelemesini yapan Yves Laberge (2020)'e göre *Rota*, disiplinler arası ve eleştirel bir düşünür olan Latour'un diğer kitaplarının devamı niteliğinde olup pek çok siyasetbilimciye yol gösterebilecek potansiyele sahiptir.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmada, çevre temasıyla ön plana çıkan Bruno Latour'un Fransızca kaleme aldığı *Rota* adlı eseri temel alınarak, eserin Türkçe ve İngilizceye çevirilerindeki güncel çevre konularına ilişkin ifadelerin eko-çeviri ve eko-çeviribilim kuramları çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Doküman analizi yöntemiyle örneklemeler oluşturulmuş ve kaynak metindeki çevresel ifadeler, ekolojik referanslar ve kullanılan terimler dikkate alınmış ve bunların çeviri metinlerdeki bağlam kullanımları belirlenmiştir. Tablo hâline getirilen örneklemeler “eko-çeviri” ve “eko-çeviribilim” kuramları çerçevesinde karşılaştırılmış ve çeviride ekolojinin temel alındığı bu kuramların çevirmenin ekolojik sorumluluğu, adaptasyon, denge ve uyum, metnin ekolojik etkinliği gibi ilkeleri doğrultusunda çevirideki çevre temasının etkinliği, kaynak dilde uyandırılan etkinin erek dile yansıtılma durumu ve dilsel/kültürel çeşitlilik gibi ölçütler ile incelenmiş ve çevirilerin bu kuramlara paralelliği hakkında bir yorum yapılmıştır. Eko-çeviri kuramına ait olan çevirmenin ekolojik sorumluluğu ilkesi, çevirmenin yalnızca aracı olmasının yanı sıra çevresel farkındalık oluşturma konusunda önemli bir sorumluluğa sahip olduğunu ifade eder. Eko-çeviribilim kuramına ait olan adaptasyon ilkesi, çevirmenin çeviri sürecinde “hayatta kalabilmesi” için kaynak ve erek metin ekosistemine uyum sağlamasını, yine eko-çeviribilim kuramına ait olan denge ve uyum ilkesi, kaynak ve erek metin ekosistemleri arasında kurulan denge ve sağlanan adaptasyonu kapsar. Metnin ekolojik etkinliği ise çevre temalı metnin çevirisi yapılırken kaynak metindeki çevresel tema ve etkisinin erek metne de aktarılmasını temel alır. Bu yorumlamalar sonucunda söz konusu kuramlar esas alınarak çeviride ekolojiye yönelik bir bakış açısı sunulmuş ve sürdürülebilir kalkınmanın en temel konularından olan çevreye ilişkin bir eserin diğer dillerde dolaşımı incelenmiştir. Böylece çeviribilim alanına çevrenin çeviri bağlamında temel alındığı bir karşılaştırmalı inceleme çalışması kazandırılacaktır.

Çeviri İncelemesi ve Bulgular

Seçilen kuramlar çerçevesinde incelenmesi amacıyla örneklemeler seçilmiş ve seçilen bu örneklemeler kuramların ilkelerine uygun olarak yorumlanmıştır. Belirlenen kuramlar “çevre” ve “ekoloji” kavramları üzerinde yoğunlaştığından, özellikle eko-çeviri bağlamında daha doğru incelenebilmesi amacıyla, örneklemeler yalnızca çevresel durumlara dikkat çekebilmek için “çevre” konusunda kavramsal niteliği ön plana çıkan ifadelerden seçilmiştir.

Tablo 1

Çevresel “değişim” bağlamında “la mutation climatique” ifadesinin çevirisi

Fransızca	İngilizce	Türkçe
[...] enfin, ce qui est moins souvent souligné, débute à cette époque l'entreprise systématique pour nier l'existence de la mutation climatique . (s.9)	These two phenomena coincided with a third that is less often stressed: the beginning of a systematic effort to deny the existence of climate change [...] (s.8)	Son olarak, söz konusu dönemde bunlar kadar vurgulanmasa da iklim değişikliği kasıtlı olarak inkar edilmeye başladı. (s.9)

Kaynak metinde kullanılan “mutation climatique” terimi, iklim değişikliği bağlamında yerleşik bir terim değildir, buna ek olarak Fransızca sözlük kaynağı olan Larousse'ta bu ifade mevcut değildir. Bunun sebebi yazarın bu terimi kasıtlı olarak kullanmış olmasıdır. “Mutation” kelimesi ile yazar iklim değişikliğinin yalnızca bir değişiklik değil dünyayı derinden etkileyen bir değişim olduğunu ve daha köklü etkileri olduğunu vurgu-

lamak istemiş olabilir. Buna karşılık olarak İngilizce ve Türkçe çevirilerinde benzer olarak “climate change” ve “iklim değişikliği” ifadeleri kullanılmıştır. Ekoloji bağlamında yerleşik olan bu terimlerin kullanılması ile Michael Cronin’in savunduğu eko-çeviri kuramında benimsenen çevirmenin ekolojik farkındalık yaratma sorumluluğu, dilsel ve kültürel çeşitliliğin sağlanması gerektiği ilkeleri göz ardı edilmiş olarak düşünülebilir. Hu ve Tao’nun eko-çeviribilim kuramına göre ise çevirmenler erek dil ve kültüre adapte olmuş ancak yazarın kaynak metinde yarattığı etkiyi çevirilerine yansıtmadığı söylenebilir. Bu sebeple kaynak kültürden erek kültüre geçiş sürecinde tam adaptasyon sağlanamadığından çevre açısından denge ve uyum ilkesinin de burada göz ardı edildiği sonucuna varılabilir.

Tablo 2*Eser başlığının çevirisi*

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Pour résister à cette perte d’orientation commune, il va falloir atterrir quelque part . D’où l’importance de savoir comment s’orienter . (s.10)	To resist this loss of a common orientation, we shall have to come down to earth ; we shall have to land somewhere . So, we shall have to learn how to get our bearings, how to orient ourselves . (s.9)	Ortak yön duygusunun yitirilmesine karşı koymak için bir rota belirlememiz gerekecek. Yönümüzü nasıl bulacağımızı bilmek de bundan önemli. (s.10)

Kaynak metindeki kullanım kitabın özgün adı ile (*Où atterrir ? : Comment s'orienter en politique*) benzerlik göstermektedir. Kitabın İngilizce çevirisinde kitap adı *Down to Earth: Politics in the New Climatic Regime* iken Türkçedeki adı *Rota: Politikada Yönümüzü Nasıl Bulacağız?*’dır. Kitap adının çevirisindeki farklılık burada da mevcuttur. Kitap adında perspektif kaydırma stratejisi aracılığıyla çevre bilincinin geliştirilmesi ve kitabın içeriğinin yansıtılması amaçlanmış olabilir. Nitekim İngilizce adında Latour’un ortaya attığı Yeni İklim Rejimi’ne gönderme yapıldığı ve bu sayede kitabın çevresel yönü vurgulanarak mevcut düzenin de aktarıldığı düşünülebilir. Kaynak metinde kullanılan “atterrir quelque part” ifadesiyle yazar insanların gerçek dünyadan kopukluğunu eleştirerek dünyaya dönmek gerektiğini vurgulamaktadır. İngilizce çevirisinde bu ifade çevrilirken açılımı yoluna gidilerek “come down to earth” ve “land somewhere” ifadeleri ile karşılanmıştır. Bu ifadeler ile yazarın kastettiği “dünyaya dönme” durumu karşılanmıştır. Türkçe çevirisinde ise “rota belirlemek” ifadesi kullanılmış ve insanların bundan sonra nasıl bir tutum sergilemesi gerektiğine atıf yapılmıştır. Ancak dünyaya dönmeyi referans eden bir kullanım bulunmamaktadır. İkinci cümlede yer alan “comment s’orienter” ifadesi İngilizceye birebir çevrilirken yine Türkçe çevirisinde anlamsal bir karşılık olarak “yönümüzü nasıl bulacağımızı bilmek” kullanılmıştır. Burada yazar mevcut durumda “nereye yönelmemiz gerektiğini” kastetmiştir. Bu sebeple Türkçe çevirisinde biçimsel bir farklılık bulunsun da anlamsal olarak paralellik mevcuttur. Bu çeviriler eko-çeviri bağlamında incelendiğinde İngilizce çeviride çevirmenin ekolojik bağlama daha yakın durduğunu ve bilinçlenmeyi artırmayı amaçladığını, Türkçe çeviride ise daha çok anlama önem verildiğinden ekolojik bağlamda bir sapma yaşandığı söylenebilir. Eko-çeviribilim kuramına göre ise her iki çeviride de denge ve uyum ilkelerini sekteye uğratan bir kullanımın seçilmediği ancak İngilizce çeviride hem biçim hem anlamsal olarak adaptasyonun daha iyi sağlandığı düşünülmektedir.

Tablo 3*“Globalisation” ve “mondialisation” terimlerinin çevirisi*

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Depuis cinquante ans, ce qu’on appelle « globalisation » ou « mondialisation » désigne en fait deux phénomènes opposés que l’on a systématiquement confondus. (s.20)	For 50 years, what is called “ globalization ” has in fact consisted in two opposing phenomena that have been systematically confused. (s.16)	Elli yıldır, adına “ küreselleşme ” ya da “ dünyasallaşma ” dediğimiz şey aslında kasıtlı olarak birbirine karıştırılan iki karşıt olayı tanımlıyor. (s.20)

Kaynak metin ve çeviriler incelendiğinde terimsel olarak en temel farklılaşma **Tablo 3**'te görüldüğü gibidir. Kaynak metinde “globalisation” ve “mondialisation” terimlerinin birbirinden farklı anlamları ifade ettiği ve bu terimlerin doğru bir şekilde kullanılması gerektiği savunulmaktadır. Bu terimler Türkçede yerleşik terimler olan “küreselleşme” ve “dünyasallaşma” terimleri ile birebir olarak karşılanmışken, İngilizce çevirisinde “globalisation” için “globalization” kullanılmış ancak “mondialisation” terimine İngilizce çevirisinde yer verilmemiştir. Eko-çeviri açısından İngilizce çeviride çevirmen ekolojik farkındalık yaratma ve dilsel çeşitliliğin korunması konularında kaynak metnin amacından uzaklaşmıştır. Eko-çeviribilim açısından ise belirlenen ilkelere aykırı bir çeviri yapıldığı söylenebilir. Zira kaynak metinde dikkat çekilen nokta göz ardı edilerek terim çeşitliliği sağlanmamış, bunun sonucunda kaynak-erek dengesi sekteye uğramış ve erek metinde anlam eksikliğine yol açılmış sayılabilir.

Tablo 4*Çevre bağlamında “aktivist” ifadesinin çevirisi*

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Il faut supposer qu'à partir des années 1980, de plus en plus de gens – activistes , scientifiques, artistes, économistes, intellectuels, partis politiques – ont saisi la montée des périls dans les relations jusqu'ici plutôt stables que la Terre entretenait avec les humains. (s.24)	Let us suppose that, from the 1980s on, more and more people – activists , scientists, artists, economists, intellectuals, political parties – have grasped the increasingly endangered status of the formerly more or less stable relations that the Earth maintained with humans. (s.19)	1980'li yıllardan başlayarak, Yerküre'yle insanlar arasındaki o zamana dek dengeli ilişkinin bozulmak üzere olduğunu gitgide daha çok insanın -eylemciler , biliminsanları, sanatçılar, ekonomistler, entelektüeller, siyasal partiler- kavradığını varsaymak gerekiyor. (s.25)

Kaynak metindeki “activiste” kelimesi İngilizcede “activist” olarak karşılanırken Türkçede “eylemci” ifadesi kullanılmıştır. Ancak bu kelime Türkçeye de “aktivist” olarak yerleşmiş ve ekolojik bağlamda sıkça kullanılan bir terimdir. Buna karşın Türkçe çevirisindeki “eylemci” TDK Sözlük (2025)'e göre “Eylem yapan ve eylemlere katılan kişi.” anlamına gelmekte ve daha pejoratif bir etki uyandırmaktadır. Yine TDK Sözlük (2025)'te yer alan “aktivist” veya eşanlamlısı olan “etkinci” kelimeleri yerine “eylemci” kelimesinin kullanılması bu çeviride dikkat çekmektedir. Eko-çeviri kuramına göre İngilizce çeviride ekolojik sorumluluk ilkesi benimsenmiş ve bu bağlamda daha sık kullanılan bir terim seçilmişken Türkçe çevirisinde ekolojide yer edinmiş olan “aktivist” kelimesi göz ardı edildiğinden bu etkiden uzaklaşıldığı söylenebilir. Eko-çeviribilim kuramında ise benzer şekilde İngilizce çeviri daha dengeli bir yaklaşım benimserken Türkçe çevirisinde kaynak metin ekolojisinden aynı şekilde uzaklaşmış ve tam olarak adapte olunamamasına sebep olduğu düşünülmektedir. Anlamsal açıdan bu durum çok büyük bir fark yaratmasa da yazarın kullandığı bağlamda farklı bir ifadeyle her iki kuram açısından daha etkin bir çeviri yapılması mümkün olabilir.

Tablo 5*Politik bağlamda “climato-négationnisme” ifadesinin çevirisi*

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Ce sont ces deux décisions qui permettraient de relier ce qui est appelé à partir des années 1980 la « dérégulation » ou le « démantèlement de l'État-providence » ; à partir des années 2000 le « climato-négationnisme ¹⁴ » et, surtout, depuis quarante ans, l'extension vertigineuse des inégalités ¹⁵ . (s.25)	These two decisions would make it possible to connect three phenomena: what since the 1980s has been called “deregulation” or the “dismantling of the welfare state”; what since the 2000s is known as “ climate-change denial ” ¹⁵ ; and above all, what for the last 40 years has been a dizzying extension of inequalities. ¹⁶ (s.21)	Bu iki karar, adına 1980'li yıllardan başlayarak “küralsızlaştırma” ya da “refah devletinin çöküşü”, 2000'li yıllardan sonra “ iklim inkarcılığı ” ¹³ denilen şeylerle eşitsizliklerin, özellikle son kırk yıldır akıl almaz biçimde artışını ¹⁴ birbirine bağlamamızı sağlayabilir. (s.26)

Kaynak metindeki “climato-négationnisme” terimi kaynak dilde yerleşik bir terim olduğu gibi İngilizce ve Türkçe çevirilerde karşılık olarak verilen “climate-change denial” ve “iklim inkarcılığı” terimleri yine erek

dillerde ekolojik bağlamında kullanılan ve iklim değişikliğini, iklim krizini ve bunların etkilerini göz ardı eden kişileri ifade eden politik bir terimdir. Kaynak metnin anlamını karşıladığından ve biçimsel olarak doğru bir yaklaşım benimsendiğinden eko-çeviri bağlamında çevirmen sorumluluğunun karşılandığı ve ekolojik farkındalık bağlamında çeviride ekolojik terimlerin kullanılması görevinin yerine getirildiği, kültürel çeşitlilik açısından paralel bir yaklaşım benimsendiği ve hem terimsel hem anlamsal açıdan ekolojik karşılıklar sağlandığı söylenebilir. Eko-çeviribilim kuramına göre ise denge ve uyum ilkesi bakımından kaynak-erek dengesinin sağlandığı, çevirmenlerin hem kaynak hem erek dil ve kültüre doğru bir şekilde adapte olduğu ve çevirilerini buna göre yaptığı düşünülmektedir. Buna göre her iki kuram açısından da bakıldığında bu çevirilerin kuramların ilkeleri ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Tablo 6

Çevreye gönderme yapılan “*vertige*” ifadesinin çevirisi

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Autrement dit, l'impression de vertige , presque de panique, qui traverse toute la politique contemporaine, vient de ce que le sol cède sous les pieds de tout le monde à la fois, comme si l'on se sentait attaqué partout dans ses habitudes et dans ses biens. (s.15)	In other words, the sense of vertigo , almost of panic, that traverses all contemporary politics arises owing to the fact that the ground is giving way beneath everyone's feet at once, as if we all felt attacked everywhere, in our habits and in our possessions. (s.13)	Başka bir deyişle, çağdaş politikanın her yerine nüfuz eden kontrol kaybı , neredeyse panik duygusu, toprağın aynı anda bütün dünyanın ayaklarının altında çökmesinden kaynaklanıyor, hani insanlar alışkanlıklarının ve mülklerinin dört bir yandan saldırıya uğradığını duyumsuyormuş gibi. (s.16)

Yazarın kaynak metinde kullandığı “*vertige*” ifadesi İngilizceye doğrudan “*vertigo*” olarak çevrilirken Türkçede “*vertigo*” veya “baş dönmesi” yerine “kontrol kaybı” ile karşılanmıştır. Cümlelerin ilerleyen bölümlerinde “toprağın ayaklarının altında çökmesi” ifadesinin geçmesi ve temelde bir hastalık olan “*vertigo*”nun da baş dönmesini ifade etmesi sebebiyle bu iki söylem arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Yapılan bu çeviriler eko-çeviriye göre incelendiğinde sözcüğün ekolojik ilişkisi bakımından İngilizce çeviride kaynak metnin anlamının tam olarak korunduğu ancak Türkçedeki “kontrol kaybı” ifadesinin bu ilişkisellikten uzaklaştığı gözlenmektedir. Eko-çeviribilim kuramına göre ise İngilizce çevirinin hem kaynak hem erek dil ekolojisine uyum sağladığı ancak Türkçe çevirinin kaynak dil ekolojisinden ziyade erek dil ekolojisine daha yakın bir konumda olduğu belirlenmiştir. Denge ve uyum ilkesi açısından bakıldığında İngilizce çeviride kaynak-erek dengesinin daha iyi korunduğu söylenebilir.

Tablo 7

“*Kök*” kelimesi bağlamında “*radicale*” ifadesinin çevirisi

Fransızca	İngilizce	Türkçe
La réaction des uns entraîne la réaction des autres — toutes les deux réagissant à cette autre réaction, bien plus radicale, celle de la Terre qui a cessé d'encaisser les coups et qui les renvoie de plus en plus violemment. (s.27)	The reactions on one side led to reactions on the other – both sides reacting to another much more radical reaction, that of the Earth , which had stopped absorbing blows and was striking back with increasing violence. (s.22)	Birilerinin tepkisi ötekilerin tepkisini doğurmuştur - iki tepki de yediği darbeleri sineye çekmeyi bırakıp, onlara gitgide daha sert karşılık vermeye başlayan Yerküre'nin çok daha kökten tepkisine karşı sergilenmiştir. (s.28)

Kaynak metinde yer alan “*radicale*” ifadesi İngilizcede birebir olarak “*radical*” ifadesi ile karşılanırken Türkçede “*kökten*” ifadesi kullanılmıştır. Metnin yer aldığı bölümde seçkinlerin hayatlarının ekolojik dönüşümler sonucunda nasıl etkilendiği, bunlara nasıl tepki verdikleri ve bunların sonuçları anlatılmaktadır. Buna göre seçkinler iklim inkarcılığı, görmezden gelme ve kurlsızlaştırma gibi tepkiler vermiş ancak Yerküre'nin bu duruma “geri dönüşü” daha sert bir biçimde olmuştur. Kitapta anlatılan bu durumdan hareketle Türkçe çevirisinde Türkçede de yerleşik olan “*radikal*” yerine eşanlamlısı olan ve biçimsel olarak

uzaklaşan “kökten” kelimesinin kullanılması dikkat çekmektedir. Çevirmenin bu kullanımı benimsemesi iki amaçla yapılmış olabilir; bunlar ödünçleme yoluyla alınan sözcükler yerine dilde mevcut olan ifadelerin tercih edilmesi ya da terimsel bir referans yapılmasıdır. Çevirmenin ikinci amaç doğrultusunda bu ifadeyi kullandığı düşünülürse metnin anlamı itibarıyla kaynak metinde dahi verilmeyen ekolojik bir bilinç oluşturduğu söylenebilir. Bu kullanımlar eko-çeviri kuramına göre incelendiğinde her iki çevirinin de bu kuram ile paralellik gösterdiği ancak Türkçedeki kullanımın ihtimal olarak gözetilen amaç ile kullanılmış olması durumunda ekolojik bilinç ve çeşitlilik konularında daha sorumlu bir tutum sergilediği ileri sürülebilir. Eko-çeviribilim kuramına göre ise yine her iki çevirinin de kaynak-erek dengesini sağladığı ancak çevirmenin Türkçe çeviri yaptığı metindeki konumuna yönelik olarak kaynak metnin anlamını gün yüzüne çıkarma ve kültürel adaptasyon sağlama konularında daha ön planda olduğu görülmektedir. Ancak Türkçe çeviride yer alan “kökten” ifadesinin ekolojik bağlamda kullanılması her ne kadar ekolojik bilinci ve anlamı güçlendirse de yazarın sosyolojik bir bağlamı ve bu bağlamdaki güçlü dönüşümü ifade etmiş olması durumunda Türkçe çevirideki bu kullanım kaynak metindeki ifadenin sosyolojik anlamını zayıflatmış olacağı, bu sebeple kaynak metinden hem anlamsal hem biçimsel olarak sapmış olacağı düşünülmektedir.

Tablo 8

Yeraltından petrol ve gaz çıkarılması bağlamında “Drill baby drill !” sloganının çevirisi

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Ceux pour qui Trump travaille, ce sont précisément ces minuscules élites qui avaient détecté depuis le début des années 1980 qu'il n'y aurait pas d'espace pour eux et pour les neuf milliards de laissés-pour-compte. « Dérégulons, déréglons ; lançons-nous dans le pompage massif de tout ce qui reste encore à pomper — Drill baby drill ! ; on va bien finir par gagner, en misant sur ce cinglé, les trente ou quarante ans de répit pour nous et pour nos enfants. Après cela que le déluge vienne, de toutes les façons nous serons morts. » (s.42)	Those for whom Trump is working are precisely those tiny elites who had grasped starting in the early 1980s that there would be no room for them and for the nine billion left behind. “Let’s deregulate: let’s rush to pump out bigtime everything that still remains to pump. Drill, baby, drill! We’re going to win in the end, by betting on this nutcase, we’ll get 30 or 40 years of respite for us and our children. After that, the deluge can come; we’ll be dead by then anyway.” (s.36)	Trump için çalışanlar daha 1980’li yılların başlarında kendilerine ve dışlanmış dokuz milyar kişiye yetecek yer olmadığını saptamış şu bir avuç seçkindir tam da. “Kuralsızlaştıralım, kuralsızlaştıralım; pompalanacak ne kaldıysa pompalayalım - Drill baby drill! Bu kaçığa oynarsak kazanan biz olacağız. Hem biz, hem çocuklarımız otuz kırk yıl rahat ederiz. Sonrasında tufan koparsa kopsun, zaten ölmüş olacağız.” (s.45)

Kaynak metinde İngilizce hâliyle kullanılan “Drill baby drill!”¹ sloganı İngilizce ve Türkçe çevirilerde de aynı şekilde kullanılmıştır. Bu slogan, ABD’de petrol ve gaz çıkarılmasının artırılmasını savunur niteliktedir. Aynı zamanda metinde ABD’de Trump yanlılarının bu konuda duyarsızlığı anlatılmaktadır. Sloganın İngilizce olması ve hem kaynak metinde hem de Türkçe çevirisinde özgün hâliyle kullanılması bakımından eko-çeviri kuramı doğrultusunda incelendiğinde ekolojik çerçevede kült bir slogan hâline gelen bu ifadenin doğrudan kullanılması alt metindeki anlamı korumasına rağmen dilsel ve kültürel çeşitlilik açısından çeviride yetersiz kaldığı söylenebilir. Ancak sloganın bu hâliyle kullanılmasının referans edilen durum ve topluluğu daha net bir şekilde ifade ettiği düşünülmektedir. Eko-çeviribilime göre ise metnin bu konularda daha az bilgiye sahip olan erek okurlar tarafından okunduğunda yeterince açıklayıcı olmadığı, bu sebeple erek kültüre uyum açısından eksiklik olduğu söylenebilir. Ancak kaynak metinde de slogan İngilizce hâliyle verildiğinden kaynak-erek arasındaki uyum korunmuş sayılabilir.

¹Sloganın bağlamı hakkında daha fazla bilgi için bkz.: “Trump wants to ‘Drill, baby, drill!’ What does that mean for climate concerns?”, NPR News, <https://www.npr.org/2024/11/13/nx-s1-5181963/trump-promises-more-drilling-in-the-u-s-to-boost-fossil-fuel-production>

Tablo 9*Deyimsel ifadenin çevirisi*

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Du coup, en tout cas on peut l'espérer, chacun a une chance de se réveiller. Le mur d'indifférence et d'indulgence que la menace climatique à elle seule n'avait pas réussi à percer, le désordre de la cour du roi Pétaud le jettera peut-être à bas. (s.43)	Given this situation, there is a chance for everyone to wake up, or so we can hope. The wall of indifference and indulgence that the climate threat alone has not managed to breach may be brought down. (s.37)	Dolayısıyla herkesin aklının başına gelebileceğini umabiliriz her şekilde. İklim tehdidinin tek başına delmeyi başaramadığı vurdumduymazlık ve göz yumma duvarını Dingo'nun ahırındaki düzensizlik yıkar belki. (s.46)

Kaynak metinde geçen “la cour du roi Pétaud” ifadesi Fransızcada sıklıkla kullanılan ve karmaşayı anlatan bir deyimdir. Kaynak metindeki bu deyimın karşılığı İngilizcede açıklama stratejisiyle deyimse bir eşdeğer kullanılmadan verilmişken Türkçede yine sıklıkla kullanılan ve argo bir tabir olan “Dingo'nun ahır” ifadesi kullanılmıştır. Dünyanın düzensizliğinin eleştirildiği bu cümlede yazarın deyimle güçlendirdiği bu durum İngilizcede karşılığını tam olarak bulamamış, bunun yerine anlamsal yakınlık tercih edilerek daha sade bir kullanım benimsenmiştir. Ancak Türkçe çevirisinde deyimse karşılık bulunmuş ve kastedilen kaos ortamı erek okura yansıtılmıştır. Bu noktalar açısından bakıldığında eko-çeviri kuramına göre metnin İngilizce çevirisinde çevirmenin farkındalık yaratma sorumluluğunun geri planda kaldığı düşünülmektedir. Ek olarak yazar tarafından güçlendirilen ifade İngilizcede kullanılmayarak metinde ekolojik bağlamda dilsel çeşitlilik oluşturma ilkesinden uzaklaşıldığı söylenebilir. Buna karşın Türkçe çevirisinde kaynak metinde ekolojik bir kullanım bulunmamasına rağmen deyimse karşılığın ekolojik ve içerisinde hayvan geçen bir deyimle bulunması hem çeşitlilik hem ekolojik sorumluluk hem de erek kültürün çevresel bağlamına uyum açılarından önemli bir ifade niteliğinde sayılabilir. Nitekim Cronin, *Eko-Çeviri: Antroposen Çağı'nda Çeviri ve Ekoloji* adlı kitabında hayvanların da en az insanlar kadar önemli canlılar olduğunu ve çevirilerin bu doğrultuda yapılması gerektiğini öne sürmektedir. Eko-çeviribilim kuramına göre bakıldığında ise İngilizce çeviride çevirmen her iki metin ve kültüre de adapte olmuş ancak metnin içeriğindeki anlamın tam olarak yansıtılması konusunda tam adaptasyon sağlanamadığı düşünülmektedir. Türkçe çevirisinde ise deyimse ifadenin tam olarak benimsendiği ve çevirmenin çevirinin merkezi konumunda olduğunun bilincinde olarak doğru bir denge kurarak uyum sağladığı söylenebilir.

Tablo 10*Çevresel anlam taşıyan dolaylı ifadenin çevirisi*

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Comment appeler matérialistes des gens capables de glisser par inadvertance dans une planète à +3,5° ou qui infligent à leurs concitoyens d'être les agents de la sixième extinction, sans même qu'on s'en aperçoive ? (s.67)	How can one qualify as materialists people who are capable of inadvertently letting the temperature of their planet rise by 3.5°C on average , or who inflict on their fellow citizens the role of agents of the sixth extinction without anyone even noticing? (s.57)	Dikkatsizliği yüzünden +3,5 derecelik bir dünyaya doğru ilerleyebilen ya da yurttaşlarına farkında olmaksızın altıncı kitlesel yok oluşun sorumlusu olmanın cezasını çektirebilenlere nasıl maddeci diyebiliriz? (s.71)

Kaynak metindeki ifade metinde de görüldüğü üzere dolaylı bir anlatımla kullanılmıştır. Dolaylı anlatım Türkçe çevirisinde korunurken İngilizce çeviride açıklanmıştır. Bu sebeple İngilizce çevirinin erek okur tarafından daha net anlaşılmasının sağlandığı söylenebilir. Türkçe çeviride yer alan ifadenin “+3.5 derece” ile net olarak anlaşılmadığı ve belirsizliğe sebep olduğu düşünülmektedir. Bu açılarından bakıldığında eko-çeviriye göre çevresel anlamın daha doğru bir şekilde aktarılması ve bu sayede erek okurda ekolojik bilinç oluşturma açısından daha kolay bir ifade seçilmesi sebebiyle İngilizce çeviri öne çıkmış sayılabilir. Türkçe çeviride ise kaynak metne daha yakın bir yaklaşım sergilenmiş olmasına rağmen bu durum erek okurun

metni yeterince açık bir şekilde anlayamamasına, bu da erek okurda kaynak metindeki ekolojik etkinin yeterince sağlanamamasına sebep olabilir. Eko-çeviribilime göre ise İngilizce çeviride kaynak metnin tam olarak anlaşıldığı ve doğru karşılığın erek metinde verildiği, ancak Türkçe çeviride adaptasyonun doğru bir şekilde sağlanmadığı, kaynak-erek dengesinin korunmuş olduğu düşünülmektedir. Buna göre İngilizce çevirinin doğru adaptasyon, eksik denge; Türkçe çevirinin ise eksik adaptasyon, doğru denge ile yapıldığı söylenebilir.

Tablo 11

Coğrafi anlam taşıyan “globe terraqué” ifadesinin çevirisi

Fransızca	İngilizce	Türkçe
Comment prendre pour « réaliste » un projet de modernisation qui aurait « oublié » depuis deux siècles de prévoir les réactions du globe terraqué aux actions humaines ? (s.69)	How could we deem “realistic” a project of modernization that has “forgotten” for two centuries to anticipate the reactions of the terraqueous globe to human actions? (s.59)	Yeryüzünün insan eylemlerine vereceği tepkileri öngörmeyi iki yüzyıldır “unutan” bir modernleşme tasarısına nasıl “gerçekçi” diyebiliriz? (s.73)

Bu cümlede ise Fransızcadaki “globe terraqué” ifadesi İngilizce çeviride de yer aldığı gibi tam karşılığı olan “terraqueous globe” anlamına gelir ve hem ekoloji hem kartografya alanında kullanılan bir terimdir. Bu ifade Türkçeye çevrildiğinde “karasal ve sucul küre” olarak doğrudan karşılanabilir. İngilizce çeviride bu terimin birebir karşılığı benimsenmişken Türkçe çeviride “terraqué” ifadesi göz ardı edilerek doğrudan “yeryüzü” ile karşılanmıştır. Bu anlamda bakıldığında “globe terraqué” ifadesi ekolojik anlamda dilsel bir çeşitliliği ifade eder. Her ne kadar Türkçede birebir “karasal ve sucul küre” ifadesi bulunmasa da “yeryüzü” ifadesi kullanılan bu ifadeden daha sade bir anlama sahiptir ve kaynak metindeki ekolojik etkiden biraz daha uzaktır. Bu açılarından bakıldığında eko-çeviri kuramına göre İngilizce çeviride erek okurun terime aşına olmasa bile ekolojik bağlamda yeni bir kullanım öğrenmesini sağlayacağı bir kullanım benimsenmişken Türkçe çeviride sadelik ekolojik öğrenmeden daha ön planda kullanılmıştır. “Yeryüzü” terimi anlamı karşılarsa da kaynak metindeki farklılığın bu çeviriye yansıtılmadığı söylenebilir. Eko-çeviribilim kuramına göre ise İngilizce çeviride çevirmenin hem anlamsal hem terimsel olarak birebir karşılığı verdiği ve tam sorumluluk alarak denge ve uyum ilkelerine uygun bir çeviri yaptığı düşünülmektedir. Ancak Türkçe çeviride anlamsal karşılık verilirken terimsel karşılık daha geri planda kaldığından hem denge hem de adaptasyon konularında daha geliştirilebilir bir ifade kullanıldığı söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Kaynak ve erek metinden seçilen örneklemeler eko-çeviri ve eko-çeviribilim kuramları çerçevesinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan yorumlara yönelik olarak bu kuramlara somut bir yaklaşım benimsenmiş ve bir bakış açısı sağlanmıştır. Yorumlanan örneklemelerde de görüldüğü üzere kimi çeviri kararları kuramlara uygun bir yaklaşım sağlarken kimileri bu kuramlardan belirli noktalarda uzaklaşmıştır. Bu yaklaşımlar ilk dört örneklemde de görüldüğü üzere kuramların ekolojik sorumluluk, dilsel çeşitlilik ve adaptasyon gibi ilkeleri bakımından Bruno Latour'un *Où Atterrir ?* adlı eserinin İngilizce ve/veya Türkçe çevirilerine eleştirel yorumlara sebebiyet verirken son örneklemdeki gibi her iki kurama da uyum sağlayan çeviriler olduğu belirlenmiştir. Genel çerçeveden bakıldığında her iki çevirinin de belirlenen kuramlar bağlamında uygun olduğu söylenebilir. Her çeviri kendi içerisinde farklı durum ve seçimleri barındırdığından çevirmen tek bir çeviride dahi farklı yaklaşımlar benimseyebilir. Ancak tablolardaki örneklemi oluşturan ifadelerin çevirisi eko-çeviri ve eko-çeviribilim kuramları çerçevesinde ele alındığından dolayı yapılan değerlendirmeler sadece bu kuramların bakış açısıyla sınırlandırılmıştır. Bu kuramların çeviri sürecinde uygulanması çevirmenin bulunduğu konumun gerekliliklerini yerine getirebilmesine, ekolojik farkındalık oluşturmaya ve çevre bağlamında dilsel/kültürel çeşitlilik sağlamasına katkıda bulunabilecek olması açısından önemlidir. Bu sayede dünyayı

gitgide daha çok etkileyen küresel ısınma ve iklim değişikliği gibi pek çok çevresel krizin önemi gözler önüne serilerek tüm okuyucu ve kültürlerde benzer etkiler yaratılır ve çevirinin dünyayı değiştirme konusunda etkili bir araç olduğu görülmüş olur.

Hakem Değerlendirmesi	Dış bağımsız.
Yazar Katkıları	Çalışma Konsepti/Tasarım- B.K., O.Ö.; Veri Toplama- B.K., O.Ö.; Veri Analizi/Yorumlama- B.K., O.Ö.; Yazı Taslağı- B.K., O.Ö.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- B.K., O.Ö.; Son Onay ve Sorumluluk- B.K., O.Ö.
Çıkar Çatışması	Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.
Finansal Destek	Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Peer Review	Externally peer-reviewed.
Author Contributions	Conception/Design of Study- B.K., O.Ö.; Data Acquisition- B.K., O.Ö.; Data Analysis/Interpretation- B.K., O.Ö.; Drafting Manuscript- B.K., O.Ö.; Critical Revision of Manuscript- B.K., O.Ö.; Final Approval and Accountability- B.K., O.Ö.
Conflict of Interest	Authors declared no conflict of interest.
Financial Disclosure	Authors declared no financial support.

Yazar Bilgileri

Author Details

Buse Korkmaz (Yüksek Lisans Öğrencisi)

¹ Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Fransız Dili Eğitimi, Ankara, Türkiye

0009-0001-4042-0689

busekorkmaz293@gmail.com

Onur Özcan (Doç. Dr.)

² Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Fransız Dili Eğitimi, Ankara, Türkiye

0000-0002-4965-1627

Kaynakça | References

- Alexander, R., & Stibbe, A. (2014). From the analysis of ecological discourse to the ecological analysis of discourse. *Language Sciences*, 41, 1-7.
- Bogenç Demirel, E., & Marmara, F. (2020). Müdahil bir çeviri örneği olarak eko-çeviri. *Frankofoni*, (37), 53-63.
- Chen, F. (2024). Preserving ecological balance in the English translation of classical Chinese poetry: an eco-translatology approach. *Amazonia Investiga*, 13(79), 21-29. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.79.07.2>
- Cronin, M. (2015). The moveable feast: translation, ecology and food. *The Translator*, 21(3), 244-256.
- Cronin, M. (2017). *Eco-Translation: Translation and Ecology in the Age of the Anthropocene*. London: Routledge
- Di Giminiani, P., & Haines, S. (2020). Introduction: Translating Environments. *Ethnos*, 85(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/00141844.2018.1542409>
- Dong, T., & Qiu, L. (2018). Eco-Translatology: A study of the English translation of Chinese elements in American films. *Bulletin of Advanced English Studies*, 1(2), 172-177. <https://doi.org/10.31559/baes2018.1.2.5>
- Durmuş, S. (2024, Haziran). (Serbest) Çevirmenin Yaşam Savaşı [Öz]. I. Ulusal Çeviribilim Kurultayında sunulan bildiri, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir. Erişim adresi: https://phoenix.ieu.edu.tr/betanix/uploads/cms/yayin.ieu.edu.tr/10182_1722842440.pdf
- Drugan, J., & Tipton, R. (2017). Translation, ethics and social responsibility. *The Translator*, 23(2), 119-125. <https://doi.org/10.1080/13556509.2017.1327008>
- Ergin Zengin, S., & Sancaktaroğlu Bozkurt, S. (2025). Çeviribilim alanında yeni açılımlar: Ekoçeviri alanında bir model önerisi ve örnek bir çalışma. *Çeviribilim ve Uygulamaları, Tüçevas Özel Sayısı*, 19-44. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1636442>
- Erkalan Çakır, N. (2024). Eko-çeviribilim bağlamında edebî eser çevirisi üzerine betimleyici bir çalışma. *Litera: Journal of Language, Literature and Culture Studies*, 34(1), 249-266.
- Fomenko, E. A. (2023). Ecolinguistics, Ecotranslatology, Ecology of translation: Correlation of concepts in the light of modern discourse practice. *Nizhnevartovsk Philological Bulletin*, 8(2), 141-148. <https://doi.org/10.36906/2500-1795/23-2/12>

- Hastürkoğlu, G. (2020). A study on the relationship between translation ecology and food translation. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, 855-863. <https://doi.org/10.29000/rumelide.792544>
- Hastürkoğlu, G. (2024, Haziran). Çevre için çeviri: Yaklaşımlar, uygulamalar ve öneriler [Öz]. I. Ulusal Çeviribilim Kurultayında sunulan bildiri, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir. Erişim adresi: https://phoenix.ieu.edu.tr/betanix/uploads/cms/yayin.ieu.edu.tr/10182_1722842440.pdf
- He, H., & Zhang, W. (2024). Ecological Discourse Analysis of the English Translations of *Song of Peach Blossom Land* from the Perspective of Transitivity. *International Journal of English Linguistics*, 14(3), 76. <https://doi.org/10.5539/ijel.v14n3p76>
- Hostova, I. (2016). Of ecosystems and translations: some ways of translating non-traditional texts. *World Literature Studies*, 8(1), 74-85.
- Hu, G. S. (2020). *Eco-Translatology: Towards an Eco-Paradigm of Translation Studies*. Singapore: Springer.
- Hu, G. S. (2003). Translation as adaptation and selection. *Perspectives: Studies in Translatology*, 11(4), 283-291, <https://doi.org/10.1080/0907676X.2003.9961481>
- Hu, G. S., & Tao, Y. L. (2016). Eco-translatology: A new paradigm of eco-translation—A comparative study on approaches to translation studies. *Sociology*, 115-132.
- Kansu Yetkiner, N., Duman, D., Yavuz, Y., & Avşaroğlu, M. (2018). Erken Cumhuriyet Döneminden Günümüze Çocuk Edebiyatındaki Çevre Odaklı Kültürel Sözcüklerin Çevirisine Niceliksel Bir Yaklaşım. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 29(2), 57-82. <https://doi.org/10.18492/dad.405249>
- Korkmaz Paşa, Z. (2024). Eco-translation in science fiction literature: *Dune* by Frank Herbert. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Laberge, Y. (2020). Kitap inceleme: [B. Latour tarafından yazılan *Où atterrir ?* başlıklı kitabın incelenmesi]. *Canadian Journal of Political Science*, 53(1), 1-2. <https://doi.org/10.1017/S0008423920000773>
- Latour, B. (2017). *Où atterrir ? Comment s'orienter en politique*. Paris: La Découverte.
- Latour, B. (2018). *Down to Earth: Politics in the New Climatic Regime* (C. Porter, Çev.). UK/USA: Polity Press.
- Latour, B. (2019). *Rota: Politikada Yönlümüze Nasıl Bulacağız?* (O. Türkay, Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Luo, D. J. (2019). On the Objective Purpose of "Translator Centeredness" from the Perspective of Eco-translatology: Rethinking the Criticism Against "Translator Centeredness". *Foreign Language Research*, 1, 92-96.
- Magagnin, P. (2020). L'éco-Traductologie Chinoise : Un Engagement Problématique. *Atelier de Traduction*, 33, 111-123.
- Martínez, A. & Mai, H. J. (2024, 15 Kasım). Trump promises more drilling in the U.S. to boost fossil fuel production. *NPR*. Erişim adresi: <https://www.npr.org/2024/11/13/nx-s1-5181963/trump-promises-more-drilling-in-the-u-s-to-boost-fossil-fuel-production>
- Ning, G. (2021). A Review of Translation Teaching Researches from the perspective of Eco-Translatology. *Journal of Humanities and Education Development*, 3(3), 111-116. <https://doi.org/10.22161/jhed.3.3.12>
- Scott, C. (2015). Translating the nineteenth century: A poetics of eco-translation. *Translation Studies*, 8(3), 261-275. <https://doi.org/10.1179/1478731815Z.00000000083>
- Sönmez Dinçkan, Y. (2025). Eko-çeviri Bağlamında İngilizceden Türkçeye Bir Çocuk Yazını Yapıtı ve Çevirisinin İncelenmesi. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (38), 42-60. <https://doi.org/10.37599/ceviri.1662979>
- Sriyono, S., & Halili, M. (2020). An eco-translatological study on students' perception of the translation competence. *Lingua: Jurnal Ilmu Bahasa dan Sastra*, 15, 177-188. <https://doi.org/10.18860/ling.v15i2.8241>
- Süter Görgüler, Z., & Marmara, F. (2024, Haziran). Ekoçeviri odağında kolektif anlatıları yeniden yazmak: Yaratıcı kültür ve çeviri endüstrilerinden örnekler [Öz]. I. Ulusal Çeviribilim Kurultayında sunulan bildiri, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir. Erişim adresi: https://phoenix.ieu.edu.tr/betanix/uploads/cms/yayin.ieu.edu.tr/10182_1722842440.pdf
- Tao, S., & Chen, X. (2020). An Eco-Translatological Perspective on the Construction of China's Image: A Case Study. *International Journal on Studies in English Language and Literature*, 8(1), 1-10. <https://doi.org/10.20431/2347-3134.0801001>
- Tekalp, S. (2021). Ecocriticism and translation: A descriptive study on Elif Shafak's *Bit Palas*. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 2021(30), 151-164. <https://doi.org/10.37599/ceviri.903813>
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Valero Garcés, C. (2011). Ecocriticism and translation. *Odisea*, 12, 257-272.
- Wang, R., & Li, W. (2024). Comparative Analysis of Ecological Discourse From the Perspective of Appraisal Theory: The Ponds and The Pond in Winter in Walden. *Theory and Practice in Language Studies*, 14(8), 2426-2437. <https://doi.org/10.17507/tpls.1408.15>
- Wei, H. (2013). Reinvestigation of "Translational Eco-environment" and "Survival of the Fittest". *Foreign Language Research*, 1, 122-126.
- Wei, D. (2023). An analysis of eco-translation from the perspective of culturally-loaded words. *Region - Educational Research and Reviews*, 5(5), 1-3. <https://doi.org/10.32629/rerr.v5i5.1514>

- Xiaowei. G. (2014). Eco-Translatology and Translation Teaching. *Higher Education of Social Science*, 6(3), 61–64. <https://doi.org/10.3968/4579>
- Xiong, X., Qin, H., & Liu, X. (2023). The evolution and development of ecotranslatology studies based on the analysis of CiteSpace mapping knowledge domains. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10, 712. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-02104-z>
- Xueheng, Z., & Longyu, C. (2020). A Case Study of Translator's Ethics in Website Translation from the Perspective of Eco-Translatology. *The Frontiers of Society, Science and Technology*, 2(18), 82-98.
- Yazgünoğlu, K. C. (2024). Ekoeleştiri nedir?: Ekolojinin aynasından edebiyat eleştirisine bakmak. *Söylem Filoloji Dergisi* (Edebiyat Kuramları ve Eleştiri Özel Sayısı), 334–355. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1558360>